

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ иунашъу

Адыгэ Республикэм ипсэуплэхэр
нахь зетегъэпсыхъэгъэнхэмкӀэ
ыкӀи гъэкъэбзэгъэнхэмкӀэ
лофтхъабзэу зэрахъащтхэм яхъылагъ

Урысые экологие шыхъафэу «Зеленая Весна-2016» зыфилорэр зэрэзэхашэрэм епхыгъэу, Адыгэ Республикэм ипсэуплэхэр нахь зетегъэпсыхъэгъэнхэм ыкӀи гъэкъэбзэгъэнхэм ателытагъэу:

1. Игъо афэлъэгъуэгъэнэу:

1) чыплэ зыгъэлорышлэжынымкӀэ кыулыкӀухэм:

а) 2016-рэ илээсым гъэтхалэм и 25-м кышгэжыагъэу мэлылфэгъум и 25-м нэс псэуплэхэр нахь зетегъэпсыхъэгъэнхэмкӀэ ыкӀи гъэкъэбзэгъэнхэмкӀэ лофтхъабзэхэр зэрахъанхэу;

б) 2016-рэ илээсым мэлылфэгъум и 23-м шэмбэт шыхъафыр зэрэзэхаштхэмкӀэ цыфхэм макъэ арагъэлунэу;

в) псэуплэхэм язетегъэпсыхъанкӀэ ыкӀи ягъэкъэбзэнкӀэ лофтхъабзэу зэрахъащтхэм яплан кыагъэхъазырынэу ыкӀи аухэсынэу;

г) Адыгэ Республикэм и Комитетэу чыплэ зыгъэлорышлэжынымкӀэ кыулыкӀухэм адэлажэрэм зэригъэнэфэгъэ шыхъафыр зэрэзэхаштхэмкӀэ цыфхэм макъэ арагъэлунэу;

2) Адыгэ Республикэм икӀералыгъо хабзэ икӀулыкӀухэм, гъэцӀкӀэ хабзэм ифедеральнэ органхэм ячыплэ кыулыкӀухэм, мылькы лъапкӀэу кыызфагъэфедэрэм емылтыгъэу организациехэм цыфхэр а лофтхъабзэхэм кыахъалэжӀэнхэу.

2. Адыгэ Республикэм мэххэмкӀэ и Гъэлорышлэлэ чыг цыкӀоу агъэтлысытхэм якъэгъотынкӀэ чыплэ зыгъэлорышлэжынымкӀэ кыулыкӀухэм лэпылэгъу аратынэу.

3. Адыгэ Республикэм псэолъашынымкӀэ, транспортымкӀэ, унэ-коммунальнэ, гъогу хызмэтымкӀэ и Министерствэ зэкӀэми зэдагъэфедэрэ, республикэ е муниципальнэ мэхъанэ зилэ автомобиль гъогухэм абгъухэр гъэкъэбзэгъэнхэмкӀэ ыкӀи хэкӀыр алушыгъэнымкӀэ ищыкӀэгъэ лофшӀэнхэр ыгъэцӀкӀэнхэу.

4. Адыгэ Республикэм тыкӀэзыуцухъэрэ дунаим икӀэу хъумэнкӀэ ыкӀи чыопс кӀэуаплэхэмкӀэ и Гъэлорышлэлэрэ Адыгэ Республикэм и Комитетэу чыплэ зыгъэлорышлэжынымкӀэ кыулыкӀухэм адэлажэрэмрэ Адыгэ Республикэм ипсэуплэхэр нахь зетегъэпсыхъэгъэнхэмкӀэ ыкӀи гъэкъэбзэгъэнхэмкӀэ лофтхъабзэхэр зэрэзэхаштхэр ауплӀэ-кӀузэ ашӀынэу.

5. Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шӀэныгъэмрэкӀэ и Министерствэрэ чыплэ зыгъэлорышлэжынымкӀэ кыулыкӀухэмрэ зэгъусэхэу 2016-рэ илээсым гъэтхалэм и 25-м кышгэжыагъэу мэлылфэгъум и 25-м нэс тыкӀэ-зыуцухъэрэ дунаим икӀэу хъумэн тегъэпсыхъэгъэ сыхъатхэр гъэсэныгъэ языгъэгъотырэ организациехэм ащызэхаштхэу.

6. Адыгэ Республикэм лъапкӀэ лофхэмкӀэ, лӀкӀыб кӀэралхэм ащыпсэурэ тилъапкӀэгъухэм адырӀэ зӀпхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи кӀэбар жъугъэм иамалхэмкӀэ и Комитет мазэм кыкӀоцӀ лофтхъабзэхэр зэрэзэхаштхэр ыкӀи шэмбэт шыхъафыр зэрэкӀуагъэр кӀэбар жъугъэм иреспубликэ амалхэм кыащгъэлъэгъонэу.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу
ТХЪАКӀУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
гъэтхалэм и 24-рэ, 2016-рэ илээс
N 40



Джыри зы къахэхъуагъ

Тыгъуасэ Красногвардейскэ районым игупчэу селоу Красногвардейскэм кӀэлэцӀыкӀу ыгъыплэ кышгэжыагъэу. Ащ фэгъэхъыгъэ мэфӀкӀ лофтхъабзэм хэлъжыагъэх АР-м и Лышъхъэу ТхъакӀушынэ Аслъан, Премьер-министрэу КъумпӀыл Мурат, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Владимир Нарожнэр, Премьер-министрэм игуадзэу Наталья Широковар, нэмыкӀхэр.

Пстэумэ лъэхъаным диштэу фэшӀ АР-м и Лышъхъэу кӀэ-зетегъэпсыхъэгъэ кӀэлэцӀыкӀу фэгъушӀуагъ.
ыгъыплӀкӀэ ялэ зэрэхъугъэм — Мы ыгъыплэм ишӀуагъэ-

кӀэ селоу Красногвардейскэм чэзыу илэжыштӀышъ, ар лофышхоу плытэн плӀэкӀышт, — кыӀуагъ ащ. — Арэу щытми, районыр зэрэщытӀэу пштэмэ, кӀэлэцӀыкӀу ыгъыплӀэхэмкӀэ чэзыур ащ шыухыгъэ хъурэп. Ар тчыгъупшагъэп, амалэу щыӀэмкӀэ нахь шӀэхэу а лофыгъор дэгъэжыжыгъэ зэрэхъуштым ыуж титышт, хэкӀыплӀэхэм талыхъушт.

Районым хахъо илэ зэпытынэу, зиушӀомбгъунэу, ащ фэдэу псэолъакӀэхэр бэу кышгэжыагъэхэм Лышъхъэр кӀафӀлӀуагъ.

Джаш фэдэу псэолъакӀэм пае АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Владимир Нарожнэр кӀафӀгушӀуагъ. Нэужым Красногвардейскэ район администрацием ипашӀэу Тхъэлъэнэ Вячеслав республикэм ипашӀэу кӀэлэцӀыкӀу ыгъыплэм ишӀынкӀэ лӀпылэгъушхо кӀафӀхъушӀэхэм, псэолъашӀэу лоф дэзышӀагъэхэм закыфигъазэзэ «тхъашъуегъэпсэу» кӀарылауагъ ыкӀи кӀэлэцӀыкӀу ыгъыплэм илункӀыбзэ ащ ипашӀэу ритыгъ. Ащ ыужым ТхъакӀушынэ Аслъан, Владимир Нарожнэр ыкӀи Тхъэлъэнэ Вячеслав лентэ плыжыр зэпаупкӀыгъ.

КӀэлэцӀыкӀу ыгъыплэр кышгэжыагъэхэр нахь игъэкӀотыгъэу тигъээт кышхытӀышт.

ХЪУТ Нэфсэт.

Сурэтыр Н. Гусевам тырихыгъ.

Зэрар кыыхъыштмэ ауплӀэкӀушт

ЧыгъэшӀухэр кыдызыгъэкӀырэ хызмэтшӀаплӀэу «ЕвроХим» зыфилорэр Шытхъэлэ районым кышгэжыагъэу дэхӀкӀае шӀагъэ.

Адыгеим пӀагъагъэу щыт кӀалэм кыдышыхъэгъэ предприятием чыопсым зэрар кыфихыным ишынагъо шыагъ, ау пӀэгъунэгъу псэуплэхэр аушӀоихэмэ, зэрар кӀэзыхъырэ веществохэр жым хэтхэмэ ауплӀэкӀу зэпыт, экологическэ постхэр агъэуцугъэх.

Джы хызмэтшӀаплэм зызыриушӀомбгъуштым фэгъэхъыгъэ кӀэбар бэмышӀэу Адыгеим кылылӀэсыгъэти, ащ епхыгъэу республикэм щызэшӀуаххэрэм ташыкӀэупчӀагъ.

Чыопсым ибайныгъэкӀэ ыкӀи тыкӀэзыуцухъэрэ дунаим икӀэу хъумэнкӀэ АР-м и Гъэлорышлэлэ ипашӀэу Сергей Колес-

никовым кышгэжыагъэмкӀэ, хызмэтшӀаплэм зэзэгъыныгъэ дашыгъэу 2010-рэ илээсым кышгэжыагъэу псэуплэу Ханскэм жыр мыушӀоиным лыплӀэрэ автоматическэ станция дагъэуцугъэу лоф ешӀэ. Ащ ишӀуагъэкӀэ азот, аммиак, сера зыфӀлошт веществохэр жым хэтхэмэ кыыхъагъэ.

— БэмышӀэу хызмэтшӀаплэм зызыриушӀомбгъуштым фэгъэхъыгъэ кӀэбары кытылӀысыгъ. АР-м и Премьер-министрэу унашӀо кытфӀишыгъэу, мы лофым ыуж тыхъагъ. Ащ епхыгъэ совет зэхэтцагъ. Адыгэ кӀэралыгъо технологи-

ческэ университетым, Адыгэ кӀэралыгъо университетым яшӀэныгъэлэжхэр, лофым хэшыхӀыкӀэ физилӀэхэр ащ хэтых. ЛъэныкӀо зэфӀшӀхъафхэм афэгъэзагъэу лоф зышӀэрэ советым «ЕвроХимым» зызыриушӀомбгъушт кӀэбары зэрыт тхылыр алӀкӀэдгъэхъагъ. УплӀэкӀунхэр ахэм зэхаштхыт, шапхӀэхэм адимыштӀэу, чыопсым ибайныгъэ зэщыкӀуагъэ хъоу, жы кӀабзэр аушӀоу загъэунэфыкӀэ, ащ идэгъэжыжын ыуж ихъанхэу хызмэтшӀаплэм ипашӀэхэм макъэ ядгъэлушт. ГумӀкӀыгъор дагъэжыжыным тылпылӀышт, — ело Сергей Колесниковым.

«ЕвроХим» зыфилорэ предприятием изегъэушӀомбгъунджыри фежыагъэхэп, лофшӀэнэу ащ щызэшӀуахыхэрэм ялӀытыгъэу республикэм ичыопс зэрар кыфихынын ыплӀэкӀыштмэ агъэунэфышт.

ПИАТӀЫКӀО Анет.

Юфхэм языхт тегущылагъэх

Республикэм ипсэуплэхэм санитариемкIэ языхт зышатегущылагъэхэ зэхэсыгъо Адыгэ Республикэм и Премьер-министрæу КъумпIыл Мурат мы мафэхэм зыхицагъ.

Юфхэм хэлэжъагъэх муниципальнэ районхэм ыкIи къоджэ псэуплэхэм япашэхэр, АР-м мэкъу-мэщымкIэ и Министертвэ, чIыплэ зыгъэлорышъжынымкIэ Комитетым, ветеринарием ыкIи тыкъэзыуцухэрэ чIыопсым икъэуэхумэнкIэ ГъэлорышIапIэм ялIыкIохэр.

Хабзэ зэрэхъугъэу, гъэтхапэм и 25-м къыщегъэжъагъэу мэлылфэгъум и 30-м нэс къэбзэныгъэм имазэ республикэм щыкIошт. Урысые юфхэмбзэу «Гъэтхэ уцышъор» зыфилорэм къыдихэлъытагъэу Адыгеим шыхаф щызэхашащт. Къоджэ псэуплэхэм санитариемкIэ языхт шапхэхэм адиштэным фэлорышIэшт техники 146-рэ республикэм Iэклэлъ.

ХэкIыр дэщыгъэнымкIэ пшъэдэкIыж зыхырэ къулыкIухэм ялофшIэн зэрэзэхашэрэм изэфэ-

хысыжхэр зэхэсыгъом шапхэхэм. Мы юфхэм фэгъэзгъэ компаниехэм фэлорышIэхэр зерифэшъуашэу агъэцэкIэнхэм фэшI цыфхэм зээгъыныгъэхэр адашынхэ, ашкIэ псэуплэ зырызхэм ялофшIэн нахь агъэлышын фаеу АР-м и Правительствэ и Тхьаматэ пшъэрлы къафишIыгъ.

— Муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ къэлэ ыкIи район администрациехэм япашэхэм адакIоу, псэуплэхэм япашэхэм мы лъэныкъомкIэ пшъэдэкIыж ахын, ячIыплэхэр агъэкъэбзэнхэм, санитарнэ шапхэхэм адиштэнхэм аналэ тырагъэтын фае, — къылуагъ КъумпIыл Мурат.

Джащ фэдэу хэкI пидзафэхэр утилизацие шыгъэным исистемэ республикэм щызэхашагъэным зыщытегущыIэштхэ зэхэсыгъо зэхэщэгъэн фаеу Пре-

мьер-министрэм къылуагъ, ашкIэ юфхэмбзэу хэлэжъагъэхэм пшъэрлы гъэнэфагъэхэр афишIыгъэх.

ЕзыгъэжъэгъэкIэ фермерхэм ыкIи былымхуным фэгъэзгъэ унэе фермэхэм хэхьоныгъэхэр ашынхэм фытегъэлсыхыгъэу программэхэм къадыхэлъытагъэу, ахыщэ Iэпылэгъу зэрэтыштхэм ятхылыхэр къалахынхэу зэрэагъэжъагъэм къытегущылагъэх къоджэ псэуплэхэм япашэхэр. ЗэнэкъокIу хэлэжъэ зышIоигъохэм ятхьапэхэр агъэхъазырынхэм пае районхэм упчIэжъэгу гупчэхэр ащызэхашагъэх.

Зэхэсыгъом икIэуым ху-плэхэмрэ былымхэмрэ бамыкIхэм ащыуэхумэгъэнхэм илофыгъохэм къээрэгъуагъэхэр атегущылагъэх. Мы юфхэмбзэхэм апэлухашт ахыщэр муниципальнэ образованиехэм къагъоты-нэу зафагъэзагъ. ЮфшIэнхэр зэрагъэцэкIэшт техникер ветеринариемкIэ ГъэлорышIапIэм аригъэгъотышт.

(Тикорр.).

Шыхаф щыIэшт

Гъэтхапэм и 26-м Мыекъуапэ шэмбэт шыхаф щыкIошт. Ащ фэдэ унашъо ышIыгъ Мыекъопэ къэлэ администрацием ипашэу Александр Наролиным.

Мыекъопэ къэлэ администрацием къызэрэщылагъэмкIэ, шэмбэт шыхафым анахь пшъэрлы шыхалэу илэщтыр къалэм икыбзэныгъэ лъыплъэрэ отделым илофышIэхэм зэрагъэунафыгъэм тетэу жыбгъэшхоу щылагъэм къызыдихыгъэ хэкIыр гъэкъэбзэгъэныр ары. Джащ фэдэу зыгъэпсэфыплэ чIыплэхэм, саугъэт комплексхэм, гьогунапцэхэм ыкIи мээ шьолырыхэм шлоу ащызэтырихыагъэхэр агъэкъэбзэщтых. Ащ нэмыкIэу транспортхэр къызыщыуцурэ чIыплэхэм алу

псэуалэхэр агъэлэжъэщтых.

Шыхафым хэлэжъэщтых республикэ ыкIи муниципальнэ хэбзэкIулыкIухэм, предприятиехэм ыкIи учреждениехэм ялофышIэхэр, студентхэр, нэмыкIхэри.

— ЗэкIэ организациехэм, псэуплэ-псэолъэшIыным, гараж-псэолъэшI кооперативхэм, транспортнэ организациехэм ялофышIэхэм, къатыбэу зэтет унэхэм ябысымхэм чIыплэу зыхиубытэхэр агъэкъэбзэнхэ фае, — къеты Мыекъопэ къэлэ администрацием ипресс-къулыкIу.

Тхьамафэм ихъугъэ-шIагъэхэр

Адыгэ Республикэм хэгъэгъу кIоцI ЮфхэмкIэ и Министертвэ къызэритырэмкIэ, гъэтхапэм и 12-м къыщегъэжъагъэу и 20-м нэс республикэм бзэджэшIэгъэ 88-рэ щызэрахыагъ.

Ахэр: цыфым ыпкъынэ-лынэ шьобж хылыгъэхэр тырашагъэхэу 1, тыгуагъэхэу 27-рэ, гъэпцIагъэ зыхэлъ бзэджэшIэгъэ 13, машинэр рафыжъагъэу 2, ху-нкIэн бзэджэшIагъэу 3, нэмыкIхэри. Экономикэм ылъэныкъокIэ хэбзэгъэгъуцурэ гьогъу 14-рэ аукуагъэу хэбзэхумэкIо къулыкIухэм къыхагъэщыгъ. БзэджэшIагъэ зезыхыгъэ нэбгырэ 48-рэ агъэунафыгъ, зэхэфын алъэкIыгъэр процент 50-м ехъу.

БлэкIыгъэ тхьамафэм Адыгеим игъогухэм ху-гъэ-шIэгъэ 6 къатехуыагъ. Ахэм нэбгыри 4 ахэкIодагъ, нэбгыри 5-мэ шьобжхэр атешагъэхэ ху-гъэ. Ешъуагъэу рулым кIэрысхэу водитель 51-рэ къаубытыгъ, гьогурыкIоным ишапхэхэр гьогъу 3123-рэ аукуагъэу къыхагъэщыгъ.

Пенсионеры ыху-нкIагъ

Республикэм икыбзэ шыхалэ щыпсэурэ илъэс 76-рэ зыныбж пенсионерыр зэраху-нкIагъэм фэгъэхыгъэ къэбар УФ-м и МВД иотделэу Мыекъуапэ щыIэм иуголовнэ розыск икIулыкIушIэхэм къалэкIэхыагъ. ХэбзэхумакIохэм зэрагъэунафыгъэмкIэ, зыныбж хэкIотагъэм ымышIэрэ ху-лфыгъэр къекIуа-ли, кIуачIэкIэ ыгъэщынэзэ ащ ылыгъыгъэ сомэ мини 2-р тырихи зигъэбылIыжыгъ. Полицием зэхыщэгъэ оперативнэ юфхэмбзэхэм яшIуагъэкIэ мы бзэджэшIагъэр зезыхыагъэр агъэунафын алъэкIыгъ. Ащ илъэс 40 ыныбж, Мыекъуапэ щэпсэу, ыпэкIэ хьапсым дэсыгъ. Ху-лфыгъэр къаубытыгъ, ышIагъэми ар еуцолэжыгъ. Джырэ уахътэм уголовнэ юфхым изэхэфын лъагъэкIуатэ.

БзэджашIэр къаубытыгъ

2016-рэ илъэсым щылэ ма-зэм поселкэу Яблоновскэм дэт тучани 2-мэ ятыгуагъэх. Ащ фэгъэхыгъэ къэбар УФ-м хэгъэгъу кIоцI юфхэмкIэ и Министертвэ иотделэу ТэхутэмыкIое районым щылэм идежурнэ часть къылэкIэхыагъ. Зэрары сомэ мин 30-м ехъугъ. Тучантесхэм къалотагъэм ыкIи видеокамерэм тырихыгъэм яшIуагъэ-

кIэ бзэджашIэхэр зэрысыгъэхэ автотранспортыр оперативникхэм агъэунафыгъ. Охътэ тIэкIу тешIагъэу зылыхуыщтыгъэхэ автомобилыр вневедомственнэ охрэнэм икIулыкIушIэхэм алъэгъугъ ыкIи къагъэгъугъ. Ащ ируль кIэрысыгъэ кIэлэ ныбжыкIэу къалэу Краснодар щыщым бзэджэшIагъэр зэрэзэрихыагъэм еуцолэжыгъ. Ащ къызэрилотагъэмкIэ, инэлосэ кIалэр игъусэу тучанхэм ятыгуагъэх. Зыр щакIом дэгущыгъ фэдэ зышIызэ, адрэм товар зэфэшъхьафхэр ытыгъушIыгъэх. Къаубытыгъэм ылъэныкъокIэ къызэлэуахыгъэ уголовнэ юфыр следствием зэхыфыгъ, джырэ уахътэм ар ТэхутэмыкIое район хыкумым Iэклигъэхыагъ. ЯтIонэрэ бзэджашIэм лъэхъух.

Илъэс 12-рэ хьапсым дэсышт

2016-рэ илъэсым гъэмафэм, шъэжыекIэ пчъагъэрэ зыхэпыджэгъэхэ ху-лфыгъэм ихьадэ къызэрагъотыгъэм фэгъэхыгъэ къэбар УФ-м хэгъэгъу кIоцI юфхэмкIэ и Министертвэ ТэхутэмыкIое районымкIэ иотдел идежурнэ часть къылэкIэхыагъ. Мы мэфэ дэдэм Адыгеим иследственнэ къулыкIухэм уголовнэ юф къызэлэуахыгъ. БзэджэшIэгъэ хылыгъэр зезыхыагъэм игъэунафын къыхэлэжъагъэх АР-м и МВД уголовнэ лъы-хьонымкIэ игъэлорышIапIэ икIулыкIушIэхэмрэ полицием ичIыплэ отделрэ. ХэбзэхумэкIо къулыкIухэм зэхашагъэ оперативнэ юфхэмбзэхэм къызэрагъэлэгъуагъэмкIэ, Мыекъуапэ щыпсэурэ ху-лфыгъэм мы бзэджэшIагъэр зэрихьан ылъэкIышIэу егуцфагъэх. ШIэху ар къаубытыгъ, ышIагъэми еуцолэжыгъ. Ащ къызэрилотагъэмкIэ, мы мафэм нэбгыритIур зедешъуагъ, нэужым азыфагу зэмы-зэгъыныгъэ кытэджагъ. Ащ къыхэкIыкIэ ыпэ кыфэгъэ шъэ-жыер къыпхуати, зыдышысыгъэ ху-лфыгъэм зауэрэ хэпыджагъ. Хыкумым унашъоу ышIыгъэмкIэ бзэджашIэр илъэс 12-рэ хьапсым дэсышт.

Адыгэ Республикэм хэгъэгъу кIоцI юфхэмкIэ и Министертвэ ипресс-къулыкIу

ПшъэдэкIыж инэу щыт

Терроризмэ нэшанэ зилэ бзэджэшIагъэхэр къэху-н зэрилъэкIышIтым-кIэ гъэпцIагъэ хэлъу макъэ зыгъэлухэрэм пшъэдэкIыжъэу ахы-рэм фэгъэхыгъэу Адыгэ Республикэм и Прокуратурэ брифинг щыкIуагъ.

АР-м ипрокурор игуадзэу Антон Герасимовым къызэрилуагъэмкIэ, общественнэ щынэ-гъончъагъэм пэшIуекIорэ бзэджэшIагъэр непэкIэ анахь гумэ-кIыгъошхо къызпыкIырэ юфыгъохэм ащыщ. Сыда плэмэ ащ фэдэ мэкъэгъэу нэпцIэхэм цыфхэм щынагъо къафехы ыкIи гумэкI хедзэх. ХэбзэхумэкIо къулыкIухэм ялофышIэхэри мэкъэгъэу нэпцIым зыкIохэкIэ хьаулыеу ялофшIэн къыпыкIы-нэу мэхъух, ащ нэмыкIэу хэбзэ къулыкIухэм, предприятиехэм, учреждениехэм, организациехэм материалнэ чIэнагъэхэр арагъэшIых.

Мы аужырэ илъэсхэм ащ

фэдэ мэкъэгъэу нэпцIхэм япчъагъэ хэпшыкIэу ахэхуагъ. Гуцылэм пае, 2015-рэ илъэсым хэбзэхумэкIо къулыкIухэм мы лъэныкъомкIэ бзэджэшIэгъэ 9 агъэунафыгъэм, мы илъэсэу тызыхэтым имэзищ имы-къупэм мыщ фэдэ ху-гъэ-шIэгъэ 5 агъэунафыгъэх.

— Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэм агурыгъэлогъэн фае, терроризмэ нэшанэ зилэ бзэджэшIагъэхэр къэху-нхэ зэрилъэкIышIтымкIэ гъэпцIагъэ хэлъу макъэ зыгъэлухэрэм уголовнэ-пшъэдэкIыж зэрэрагъэхы-рэр, — къылуагъ А. Герасимовым.

УФ-м иуголовнэ Кодекс къызэредилъытэу, мы лъэныкъомкIэ бзэджэшIагъэ зезыхыагъэхэм уголовнэ юф анахь инэу илъэси 5 фэдиз атыралъхьэн алъэкIышт.

Адыгэ Республикэм ихэбзэхумэкIо къулыкIухэр мыщ фэдэ «мэкъэгъэлухэм» псынIкIэу гъунэ альафы ыкIи гъэпцIагъэ зыхэлъ бзэджэшIагъэ зезыхыагъэхэр къаубытыгъ. Ащ фэдэ цыфхэм обществэр ащыуэху-мэгъэныр ыкIи пэшIорыгъэш юфхэмбзэхэр адызехыгъэнхэр къулыкIушIэхэм япшъэ-рыл шъхьалэу щыт.



2015-рэ илъэсым Адыгэ Республикэм ихыкумхэм нэбгыри 3-мэ алъэныкъокIэ уголовнэ юфи 3 къызэлэуахыгъ, нэбгыри 2-мэ хьапс атыралъхыагъ. 2016-рэ илъэсым имэзищ имыкIоу пыкIыгъэм нэбгыри 3-мэ алъэныкъокIэ уголовнэ юфи 3 къызэлэуахыгъ.

А. Герасимовым къызэрилуагъэмкIэ, терроризмэ нэшанэ зилэ бзэджэшIагъэхэр къэху-нхэ зэралъэкIышIтымкIэ гъэпцIагъэ зыхэлъ макъэгъэлур тищы-лэныгъэкIэ тхьамыкIагъо къэзы-тырэ гумэкIыгъошхоу, общест-веннэ щынагъоу ыкIи уголовнэ юф зыпыл пшъэдэкIы-жъэу щыт.

КИАРЭ Фатим.

Сурэтыр Iэшъынэ Аслъан тырихыгъ.

Япшъэрылхэр агъэцэкIагъэх

Оперативнэ штабым зэригъэнэфагъэм тетэу терроризмэм пэшIуекIорэ учениехэр Адыгэ Республикэм гъэтхапэм и 22-м щыкIуагъэх.

Транспортхэр зыщыулыкIыхэрэ объектхэм зэщыгъэкъоныгъэхэр шъэфэу ащамышынхэр, ащ фэдэ гухэл зилэхэр игъом къыхэгъэщыгъэнхэр япшъэрыл-лыгъ. Мыекъуапэ имэшIоку вокзал юфхэмбзэр щызэхашагъэ.

Террорист купхэр къызэра-дзыхьашт ыкIи зэрэзэхашагъэ-тэкъошт шыкIэхэр къызэра-гъэлэгъуагъэхэр едзыгуишъэу зэтеутыгъагъ. АР-м и МВД ихэушъхьафыкIыгъэ подразде-лениехэм ыкIи иавиационнэ отрядхэм якъулыкIушIэхэр уче-ниехэм ахэлэжъагъэх.

Терроризмэ бзэджэшIэным къызыдихыгъэ тхьамыкIагъо-хэм ядэгъэзыжыын юфхэмбзэ-хэр УФ-м и МЧС и ГъэлорышIапIэ шъхьалэу АР-м щылэм илIыкIохэм зэрахыагъэх.

АР-м и МВД ипресс-къу-лыкIу къызэритыгъэмкIэ, зэхашагъэ юфхэмбзэм икIэуэху зэфэхысыжыгъэм къыгъэ-лэгъуагъ япшъэрылхэр икIу фэдизэу зэрагъэцэкIагъэхэр. Джащ фэдэу республикэм ит транспорт объектхэр террориз-мэм щыуэхумэгъэнхэмкIэ алэ-кIэлъ амалхэр нахышIу ашIы-гъэх.

Цыфхэр ригъэблэгъэщтых

АР-м хэгъэгъу кIоцI юфхэмкIэ и Министертвэ иоперативнэ-къулыкIу юфшIэн зэригъэцэкIэ-рэр ауплэкIунэу УФ-м и МВД инспектор куп къыкIыгъ. Комис-сием ипашэр инспектор шъхьа-лэу полицием игенерал-майорэу Игорь Романовскэр ары.

2016-рэ илъэсым гъэтхапэм и 26-м АР-м и МВД (зытетыр къ. Мыекъуапэ, ур. Индустриаль-нэр, 2А/1) сыхьатыр 12.00 — 17.00-м комисиим ипашэ цыф-хэр ригъэблэгъэщтых.

Къэбарыр къызщышъуIэкIэ-хьэшт ыкIи зыэрэхъажьугъэтхэшт телефонхэр: **8(8772) 59-62-37-рэ, 59-62-38-рэ.**

АР-м и МВД ипресс-къулыкIу



Литературнэ нэкГубгъу

БЭГЪ Нурбий

Слъэгъужьрэл сикъуаджи, къоджэ
гъунэгъури,
Мэзри, хэгъуашъхь, темэны шьофи, —
Зи джы кыфэжьрэл сэ синэплъэгъу.
Хыр нэгъу мэзахэу нэм кыкълэтаджэ,
Жьым ыгъэшъхъашъхъэу иорхэр къа-
джэ.
Тиунэжэ нэкълэу сипкълыхъ кыхэнагъ,
Хычлэм ар щылау сыгу кысынагъ,
Сэ сыщэлэфэ сыгу щыунагъу.



Пыймэ атекълуагъэр Баллад

Къалотэжы цыфмэ хъугъэ-шлагъэу,
Хъугъэ-шлагъэм сшлэрэл илэр ныб-
жэу.
Ау лыхъужьэу ащымыгъупшагъэм
Къырашлэжы а лъэхъаны чыжъэр.

Пыйхэр къяклэхэу къэбар зызэха-
хым,
Заухъазырэу аублагъ мэзахэу.
Нэфышъагъоу заом зыщэжъэхэм,
Къакълэежъэ клалэр адэкълонэу.

— Уклэащ о, гъазэ, уилоф щылэп, —
Зэол! шыумэ клалэм къырауагъ.
Ар шлошъхъаглоу иджеуап гуцылэ
Псынклэ дэдэу кыкълэпигъэкълуагъ:

— Кобэн хъугъэл сиш къакъырым
члэтэз,
Къысауагъэп:
«Шъхъахын, зыфэлэтрэл».
лэшу згопыр къыздэсшагъэп хъафэу,

Сышъуфэхъунэл хьылъэ кыны ма-
фэм.
Сыдашъуц заом,

Шьуклэзгъэгъожьынэл,
Чэтэ члэгъым «нан» сэ щысложьынэл.
Клалэр заом
Шыумэ зыдацагъ,
Ащ улагъи
Къыщытырацагъ.

Ау зэуаплэм къафимыклэу, пхъашэу,
Пый сатырхэр ыушъофхэу макло.
Зыфигъэпсрэм блэохъурэл илэшэ,
Апхырэклэ клалэр лыгъэ машлоу.

Гу къылъатэшъ, къаухъурэи пыймэ,
Пчыпыджынклэ уанэм ралэтыкълэ.
Льыр кыпычыэу
Пчыпэм зэрэпылъэу
Зэхахыгъэ клалэм иждэкълэу:
— Ин сыхъугъэшъ,
Шъумыгумэкълэжъ!.. —
Къыложьынэу игъо ифэжыгъ...
Зыщыц шыумэ клалэр къызальэгъум,
«О мардж!»
— Шьофым къыщызэдэжъыгъэх.

Утын рахи пыйм,
А илыгъор
Икълэуаплэу хъугъэ теклоньгъэм...
Къалуплъагъ джы нахъ нэгъушлоу ты-
гъэр,
Рэхъатныгъэм чыльпэр зэлъиштагъ.
Клалэу пчыпыджынклэ алэтыгъэр
Атекълуагъэу цыфмэ альытагъ.



Сипщынэлап

Пчэдыжэ осэпсыр
Тлэкълэу къэгъушлопсышъ,

Осэпс цэрыцэр
Блэрыпс зырызэу
Тыгъэнэбзиймэ
Зэкълэшыпэжы,
Губгъоу чыыгъэм
Зыкъэфэпэжы.
Сыхэтышъ хъасэм,
Сыгуи мыласэу
Синэплъэгъу огуи
Сэ фэсэгъазэ.
Ащ джэгъу пчэгоу
Бгъэр кыщэхъарзэ,
Сыщыц бзыу макъэм:
«Зэдытый, зэдытый!»
Къаджэ бзыу макъэр:
«Къэкълэжъ, си Тыу!»
Дэсыгъэх чылэм:
Мэтау, Татыу.
Дэсыгъэх чылэм:
Тыу, Тэхъу, Матыу.
Ащыцэу хэтэ
А макъэм хэтыр?
Еюми сшлэрэл:
«Къэкълэжъ, Нурбий!»
Еюми сшлэрэл:
«Къэкълэжъ, Налбий!»
«Укълэфэзэщба,
Тэ уцылагъа?
О фэсыжъапщи!» —
Къыщысауагъа?
Сэ сшлэшы хъугъэ
Губгъор къэджагъэу,
Ащ иджэмакъэ
Мыщ сыкъыцагъэу...
Лъагъоу къэсклугъэр
Щыцэу сигугъэ
Гъэбэжъу хъасэр
Сыгу щэусасэ.
Коцышъхъэ лэлчы
Зыкъысфещэи,
Къэгъагъэ лэлчы
лапл! кысещэкълэ.



Щымылэжъ хэллэжъыр

(Поэмэм щыщ
пычыгъу)

Бэшлагъэ хэллэжъыр зыщымылэжъыр.
Бэшлагъэ сянэжыи зысимишъжъыр.
Джы зэхэсхыжъэрэл ащ кысишъжъэу:
«Укълэжыгъа, упсаумэ юфэлэ,
Удэкълэ, сиклал, бацэу укълэты.
Гумэкълэу уилэр умыушъэфы,
Цыфмэ уакъота, ныбджэгъу кып-
кыота?..»

ГЪОГУЛІ Онэр

Гъуклэ Нэсрэн

Хыныгъор аухэу натрыфхэр
кызыкълэчыжыклэ къуаджэм
чэфыгъошхо кыдэтаджэщыгъэ.
Бжыхъапэ чэщым пшынэ макъэм
зыкълэщылэтыщыгъэ. Шхонч
омакъэр, шы щыщ макъэр, лэ-
гуаор зэхэхъажыщыгъэх.

Пшъашъэхэр атыгъуштыгъэх.
Джэгухэр ашыщтыгъэх.

Абадзэхэм джэгур январы-
гъыгъ. Шьофым къыранэгъэ мэ-
щыр ащыгъупшэжыгъэу яшы-
клэмэ машло хэгъэнагъэм фэ-
дэу зы джэгум хэкълэхэти, ады-
рэ джэгум хахъэщыгъэх. Шьо-
фым квинэжыгъэу мэщ хъа-
сэ горэм урихъылэмэ, уехъы-
рэхъышъэжынынэу щытэл, аба-
дзэмэ йи. Зышъхъэ зыуфэжы-
гъэ коцышъхъэ гъугъэхэр пытэ-
къужыщтыгъэх. «Джэгур мэ-
фэ зытлу горэм зэпагъэунэл
шъула» алоты паплэщтыгъэх.
Юфыр лэпэдэлэл ашыщтыгъэ.
Коцышъхъэр паупкълэти, пкъыр
къыранэщтыгъэ. Етланэ шыгъа-
чъэм хэтхэу джэгур горэм нэсы-
щтыгъэх.

Льыр тикъуаджэ зы гъэтхалэ
горэм къэклогъагъ. Илэдэ-уадэ
щыдым телъыгъ. Къоджэ гъу-
нэм хъэхэр щыпэгъокълэ. Кы-
пыбанэрэ хъэхэр ымылэгъоу,
хъэ хъакъу макъэхэр зэхимыхы
фэдэу зишлыгъ. Шышхо горэм
тесыгъ.

Тэри тыпэгъокълэ. Щхып-

цыгъэ. лальмэкълэм илэбэжы,
зы шхъомч лажыб къырихи,
къытхитэкълэуагъ. Зэтетхызэ къэ-
тыгъоигъ кытэкълэуагъ, ыуж
тилъэдэжыгъ. Шым зэндэ-
рыкъэу тесыгъ, дзэл! пацэ
фэдэу шъхъазэндагъ.

Шхъомчыр апэрэу сшхыгъэ.
Къоджэ гузэгум кызэсым,
иш кыжэдэлагъ. Зипллыхъагъ,
зыкълэпплыхъажыгъ.

— Шьуреймэ яунэ тыдэкълэ
щыл? — ылауагъ.

Едгъэлъэгъугъ. Шым елъэ-
дэкълэуагъ.

Унэм сычъэжыгъ. Сянэжъ
нэмаз ышлыщтыгъэ. Нэмазыр
зэриухэу слэмычлэ члэпыр ез-
гъэлъэгъугъ. Ылэ нэсыфэ ыщэл
епллыгъ. Зыр зылуидзагъ:

— Олива мыр, — ылауагъ.—
Олива.

Стэмашъхъэ кыуыбытыгъ:

— Мыр хэт кыозытыгъэр?

— Къуаджэм кыдэхъэгъэ
шыу горэм кыситыгъ, нан.

— Сыд ышлэрэр?

— Сшлэрэл.

— Тыдэ щепсыхыгъ?

— Шьуреймэ адэжъ.

— Сыда, тиунэ еблагъэ емы-
лауагъ?

— Зи слугагъэп.

— Къуаджэм кыдэхъэгъэ
хъакълэм «еблагъ» рало хабзэ-
ба? Хъайнапэба о пшлагъэр?

— Сшлэрэл.

— Чъэ, хъакълэр тадэжъ къа-
щэ.

Джары сянэжъ ицылф шыклэ.
Къуаджэм кыдахъэрэр ща-
клэми, сэдэкъэхэдэмэ, хъакълэми
ежъ ыхъакълэныр иклас. Лпыр
шым емыпсыхыгъэу сыклэхъагъ.
Шыпэр сыуытыгъэ. Ллым ыгъэ-
шлэгъуагъ:

— Сыд къэхъугъэр? Сыда
сишыпэ укълэуагъ? Хэтмэ
уащыл?

— Сцлэрэ слэкълэуацлэрэ ес-
лауагъ.

— Укълэфеблагъэмэ тигуапэ
хъушъ, — слугагъэ.

Ллым ынэгъу зэхэхъагъ, зэ-
хэкълэжыгъ. Щхыпцылэгъэ.

Шым кълэбэхэи, смъхъэ лэ
кыщицагъ. Ылъакъо лъэрыгъым
къырихи кысфещэи:

— Къытетлысхъ,— ылауагъ.
Ллым ылъакъо сытеуцуи се-
клэсыгъ.

— Гъогур кысэгъэлъэгъу.

— Сэмэгумклэ гъазэ,
уапашъхъэ ит унэ фыжыым
дэжъ кыщыцу!

Ллым шыр жъажъэу ыфыгъ.
Тиунэ гупэ кызнэсым къэу-
цугъ. Сэри сыкълэпклэхэи шхом-
лаклэр сыуытыгъэ. Лпыри шым
кълэпсыхыгъ.

— Сыхъапщыпхэр тыдэ згъэ-
тыллыщт?

— Хъащпэкълэм члэтлхъан.

Сэ шхомлаклэр слыгъэу ллым
щыдым кырихыхыгъэ хъап-
щыпыр хъащпэкълэм чилыхъагъ:

— Шымрэ щыдымрэ пшашъо
пфышъуна?— ылауагъ.

Шым сешэсыгъ. Щыдым
инахътэ кысфещэи.

Былымхэр пшашъо сщи кы-
зысэгъээжыым, лпыр хъащпэ-
кълэм члэсэу шхэщтыгъэ. Шымрэ
щыдымрэ шэщым чласщэхэи лус
ястыгъ. Мамыу ланэр луй-
хыжыгъ. Ллым ыпашъхъэ слэ-
хэр зэтэдэагъэу сиуцагъ.

— Къэтлыс, — ылауагъ.

Сытлысыгъэп. Сянэжъ кы-
зэдэжэм, ллым фит зыкълэз-
гъэши сылуыжыгъ.

— Ллым сыд ышлэрэр, зэб-
гъэшлагъа?

— Сеупчылгъэп.

Мамыу унэм кыхъажыгъ:

— Гъуклэ, нан, тихъакълэр...

Гъуаплэхэри егъалэ.

— Дэгъу,— ылауагъ сянэжъ.—

Ар къэбар дэгъу. Хъакълэушъу-
мэ гъуаплэр къачлэщыжыгъ.
Гъукълэныр сэнэхъат лъап. Цылф
пстэуи гъуклэ хъуныр яна-
сып кыхыырэл. Шьуклу, шьу-
клуи ллым илэдэ-уадэхэр хъащ-
пэкълэм щызэрегъэзаф.

— Тыдэлэпыи хъащпэкълэм
члэтлхъагъэх,— ылауагъ Мамыу.

— Тхъашъуегъэпсэу,— ылауагъ

нанэ. Етланэ зыкълэсфигъэзагъ.

— Нан, сэри шыр пшашъо

сцагъэ. лус естыгъ.

— О шы гугъу нэмыкл уилэп.

Уянэ шым укълэтыриллфыхъа-

гъэмэ сшлэрэл. Кло, гъунэгъу-

мэ гъуклэ къэкълэуагъ луй, макъэ

ягъэлу. Гъуаплэ зэригъалэри

зыщымыгъэгъупш.

(Икълэух я 4-рэ н. ит).





ГьукIэ Нэсрэн

Хъымыщыкъо Пэтэрэз ихъишъ

— Боу остын, сиклал. Шыри фемыкыуаллэ фэдэу зишлызэ, Пэтэрэз къекыуалли, сэхшо лалшэр уыбгыт Лъагуц-жаклэ ышхэ кышлуиупкыгы. Псыулыкыу ылыгыты лыыр изы кышыи, янэ дэж кыкыи рыригэшлугь. Ятэ ылуагэр ыгъэцакли, Пэтэрэз псаоу тхэжэью кэнэжыгы.



Литературнэ нэклубгъу

КЪУЕКЪО Налбий

Гум истафэхэр

(Поэмэм щыщ пычыгъохэр)



Сиофхэр зыщымыхъатэм
Укхъагъауагъ о хъэтахъ.
Ольгъауа — сидышъэ хъуатэ
лаеклэ сцлэ шызэрахъэ.
Еплъ нэпкъэу згъэкларэклагъэм:
Шхонтлабзэу зыкыпфегъатхэ.
Ау зы къуанчлэ ичыгъ кыгъоклагъэшъ,
Къаргъ шлүцлэклэ сцлэ къелюшъ, матхэ.
Еплъ: дышъэ мыжъу сикъуладжэ,
Тесыухагъ дышъэ пхъуантэ.

Ау зы мыжъо мэкъаеу маджэ:
«Псы лгъах, ело, дэтыр уихъуатэ!»
Укхъэгъауагъэр умгъапцлэ,
Еложь ащ: сцл бзыу къочлапцлэ,
Сцл мыжъо пытэ, мэкъаеу,
Ау сыгоп, сиогу кышъэуае.
Яложь: кызысклэ лъапцлэу
Гум игъатхэ, бзыу къочлапцлэу
Чэрэгъоу мыжъо мэкъаеу
Къытефэцт, темыклэзэ уаер.
Джауцтэу бэрэ кысшлэшъыгъ ар:
Сэ сигугъэ ил сапашъхэ.
Сэ сигугъэ шюф зейклэу
лүл тичылэ ихэгъуашъхэ.
Джы сзупчлэ: сыды пае сэ сигугъэ
Зэрэчылэу шъуульэгугъэ?
Аульэгугъэ къодыеми ащ уезэгъын.
Ихъэхи,
Колхоз къэрапызэу клачыжыгъаклэр
зэрэзэрапхъоу,
Шхъадж зыфаер хитхыгъ, хигъэ-
чыгъ, хибзыкыгъ.
Сэ ордэ къэсэлэшъ, сыщыс:
«Сэ сигугъэ ил сапашъхэ шюф
зейклэу,
Гъэтхэ тыгъэм инэбзыйхэр шхъа-
рымыклэу...

Теклолэнышъ, игъо къэсмэ, цыфы
хабзэу,
Джа сигугъэу шюф нэфынэм фэ-
дэкъабзэм...

Еклолэнхэшъ, псы клэклэн, ебз тлэклэ
хатэкъон, ауклэрыпхъухъан, апклэн,
Тхъэм фелъэлуных, зыкылэтмэ, лъэ-
тегъэуцо фашын, кло, етланэ зэрэхъурэм
ешгъыных. Дэгъуба сэри сигугъэ гугъэ
инышхо горэ кышъагъэклымэ!..

Ары...
Лъэгущоу цизэу кысфэгъэнагъэм,
Зэклэ зэгъолпыжым,
Лэбжымышхо кыклагъ.
Мазэр кызыкыкылым,
Ылэхъуамбэхэр кызэкхлхх, ыутлэ-
рэхъхи,
Кыыритхыхынау ащ лъылэбагъ.
Мазэмрэ цыф бжымрэ
Чыгу залэм шызэжэхэлэбагъ.

Непэ сиякып сэшхо ихыгъ
Сыгу — къэцпэнэ лэрам.

Хэты ар ышлэрэ — пый пчъагъэу
уилэр,
Узщыкочлашлом, узщынэфынэм?
Хэты ар ышлэрэ — уипый зыдэ-
щылэр,
Нэфынэм хаплъэмэ цыфынэр?..
Джау уклэ пэтзэ,
Зы шлэй цыкылу горэ кыпшлунэ.
Уигъогу кынлэгъу утетзэ,
Кыыпкочлэ, ыгу псынжъ лъэбанэу.

Тыгъэр къэмыщынрэ ягъэу,
Огум ыбгъэгу есыхъэ.
Шъошлэ сызаклым сэ сызфэгъэр? —
Сытхъэжъэу сыхъакъунэу сыхъэу.
Нэужым ичэу гъунэ
Зыгорэм сырипхыжыны
Ихъагъэ сэ къэзгъэгъунэу,
Сицыфыгъэ сидэлэжыны.

Зызэблэсэху, зызэсэхъоклы —
Сызщыкыохъагъэм сыкышчыкыоклы.
Сытыгъ кысшлэшлэу, джынэс сы-
хэтыгъ,
Е пцэс чыылэшхом сынэгу ыушлү-
цыгъ.
Сыкызэплэжымэ — огоп къэс-
кыгъэр,
Лэнэжъ, орыжъхэр сыульэгугъэх.
Орыжъ псэушъхъэмэ якъэкъэ макъэ
Сауж итыгъ сигъэбыракъэу.
Сыздэплыхыжымы — сыпсынжы
закл...

Ау зыстхъакыжымэ:
Тхъэм сырихъакл!
Слэ улэгъэхэр клэнэцых юфым,
Огум симытми, слэгъушъо — шю-
фы.
Сыкыомыхъанэу — сыкыкыкыкышлэ,
Сымытэкъонэу — сыкыкыкыкышлэ.

Тыгъэми мары зыкыгъэклэжы —
Гъогу псылъэбанэм шыцетхъакыжы.



Адыгэ псалъэхэр

(Поэмэм щыщ пычыгъохэр)

1. Сэ сы Усаклу.
Сыорэд.
Сэ пстэуми сафэд.
Сыгугъ, сылофшлэн.
Ошъогоу сынашху,
Шюф уцэу сыкыашху.
Сытандж, сыджэпсалъ,
Нэпс стырэу сэрмыгъор
Шъузабэу мэшъыгъо.
Сыцый, сыкъам,
Салэзмэ — сыбзыу там,
Хыр губжымэ — сынэпкъ,
Шъукыызготмэ — сылэпкъ.

Сыорэд сэ, сыгъаш!
О силъэпкъ, зысэгъаш! —
Сыоупчлын сэ сыфит:
Сыд пай гыбзэр пшъхъарыт?
Гугъэ дахэр уипсып,
Къэулэжышлэбэ насып?
Уичыгуи орегъыз,
Уиогуи зегорэз —
Зы плалъэ зэдытил:
Ущэлэфэ сыщыл.

2. О дунай, дунэежъ, о дунай,
Уиошъогу, уиогушъ, шыблэуай.

Уичыналъэ лъыпсыр щэчъэ,
Уибзылфыгъэ гыизэ мапчъэ,
О дунай, ерыей, дунэежъ.
Тыгъэ шлүкл, чы гъогунч, хы лъэягъ,
Пцэшлэ ошх, мэшлэ псыхъу, жъа-
лымагъ.

Афэмыуыкырэр хым хатакыо,
Тибгынагъа ти Тхъэ закыо —
О дунай, ерыей, дунэежъ!
Умыгырз, тичыналъ, умыщэлэ,
Уиошъогу сиорэд кьерэдэлэ.
Сыгум уилъэу усэбгынэ,
Ущэлэфэ сыкылодынэл,
О дунай, ерыей, дунэежъ.

3. Сэ сыорэд, сыусаклу, сыкочлашлэ.
Сыуз. Сылэзэгъу. Сыпсыхъу. Сымашлэ.

Сыщыл, шю шъуцэлэфэ,
Сыорэд, ордэ къэшъолофэ.
Сыфаемэ, чым сырыклон,
Сыфаемэ, ошъогу сыщыбыбын,
Сызфимыт закыор —
Пцлы сыусын.
О силъэпкъ!
Уинэпкъмэ япсы къабзэмэ
Сямыгъэзэщ.
Уимафи симаф,
Уичэщи сичэщ.
Угу кысфэлэуат,
Уикъарыу сыщымыгъакл.
Тыщыгъа!
Тыгъэгугъ.
Тхъэм тырихъак!

Пэтэрэзы иккыдык

(Бжъэдыгъу текст)

Хымыщыкыо Пэтэрэз лы
мыгъэгъу-лы пхъашэу, гу бза-
джэхэм ашъхъашъо риклоу,
атхыцлэшъо шюлпыр рицэу
Нарты кыхъуагъ.

Пэтэрэзы щэ хахъэщыгъэл,
«псэ лые и!» зыфалорэм фэ-
дагъ. Чыые хъуми ынгитлэу зэди-
уплыцлэтыгъэл, зы нэр ыуплы-
цлэми ренэу, адырэ нэ лъэ-
ныкыор къаплъэтыгъ. Арыти,
нахъ дэгъоу зызэригъэпсэфы-
ным фэшл, Хымыщыкыо Пэ-
тэрэз гъолпыжъэу, ылу дэгъэ-
зыягъэу пхъэнтлэклэу клэхъэу
дэпкъым пхырыгъэкыгъэм зы-
тегъолпхъажырым, Жъокыо-
нэу зыплугъэм щэбзэ ланлэр
кышлэтэти, Пэтэрэзым тырища-
ети «Усэукы, унэ уплыцлэри
чыие» ылозэ ыгъэчыетыгъэ.
Джар ицылф шыклагъ.

Хымыщыкыо Пэтэрэз еохи
шхъаеу щэ хэхагъэл, ебэн-
хи шхъаеу афикыгъэл. Арэу
лъэшыгъ.

Хымыщыкыор зыукынау

пылхэр усэрэжъ горэм еуп-
чыжыыхи шхъаеу Пэтэрэз
игъэккыдыклэтыр ащи кыфэ-
гъотыгъэл.

— Пэтэрэз щылэжъэл шъу-
лори янэ ешъулори ылорэм
шъуеплъ, — къарилуагъ усэрэ-
жыым.

А уахътэм, Хымыщыкыо
Пэтэрэзы гупчэр щылыгъэу зэ-
ошко горэм къэтыгъ. Арыти,
гу бзаджэ зышлыгъэ купмэ
зыхагъэклэ, Жъокыо янэ дэжэ
агъэккыагъ.

— Жъокыоян, Пэтэрэз щы-
лэжъэл, заом щыфэхыгъ, —
ылуагъ лыкылоу къалопщыгъэм.

— Шъушэхъугъ, сиклал, сэ
склоп, а фэхыгъэр нэмыкл нахъ.
Сэ си Пэтэрэзы синэплээгъу
тефэу щэ кытемыфэмэ ыпсэ
хэкынау цытэл, — ылуагъ Жъо-
кыоянэм.

— Ащыгъум тышэхъугъ, Жъо-
кыоян, — ылуи къалопщыгъэр
кложыгъэ.

Лыкылор нэсыжыи, купэу

къэзгъэккыагъэхэм ным ылуа-
гъэр ариложыгъ. Ащыгъум
Хымыщыкыом иккыдыгъоу къэ-
сыгъ, — алуи уклэклэхэр гу-
шлуагъэх.

Зыкорт тешлагъэу, Хымы-
щыкыо Пэтэрэзы кыгъэзэжыгъ.
Нэфшъагъоу ядэжъ кыдэхъа-
жыгъ. Пэтэрэз зехъажыым янэ
ыгъэшкагъ, ригъэшлуагъ. Хы-
мыщыкыор гъолпыплэм еклужыи,
ылу дэгъэзыягъэу пхъэнтлэклэу
клэхъэу дэпкъым пхырыгъэ-
кыгъэм зытегъолпхъажыым,
Жъокыоянэм щэбзэ ланлар ты-
рищай, «унэ исэути, уплыцлэ»
ылозэ ыгъэчыетыгъыгъ. Ныор
игъолпыплэ еклужыи, чыыежы-
гъэ.

Хымыщыкыо Пэтэрэз къе-
пырэр купыр къэшэу, къеп-
лъаклохэу лутыхэти, шъэфэу
унэм ихъэхэи, Пэтэрэз къамы-
гъэуцэу пшъэхъуклэ пхъэнтлэ-
кыум тырапхъахыгъ.

Итланэ унэм кыкыжыыхи,
бырысырышко щэгум кышлалэ-
тыгъ. Куохъэо бырысыр макъэм
Пэтэрэз кыгъэгъушъыгъ, кызы-

щылэти, пхъэнтлэклэу
ыкыб зэрипхъахыгъэу
ежъагъэти, пчъаблэм зе-
утэкым пхъэнтлэкушкор
зэгъуиутыгъ, хъаклэщыр
ыгъэгъуклорэтигъ.

Пчэдыжъ нэфылъ кы-
кыдзыгъэу щытыти, Хы-
мыщыкыор хъугъэр ымы-
шлэу щэгум зеклым щэб-
защэр кытырапхъаклэу,
къогъумэ къакъоухэмэ
къеохэу хъугъэ.

Жъокыоянэр кызы-
щылэти, гумэклэу унэм
ихъушъути, къэбар ымы-
шлэу ыкыо дэжэ плъа-
гъэ. Ным инэплээгъу
зыщидзыгъэ дэдэм щэб-
защэу кыкылэлыси те-
фагъэм Хымыщыкыо Пэ-
тэрэз ыукыгъ.

Янэ иккыо клэпымып-
лъагъэмэ, шъыд фэдиз-
рэ еуагъэхэджи Пэтэрэз
афэукытыгъэл. Хъадэгъу
фэхъугъэр — Жъокыоянэ
инэплээгъурэ щабзэмрэ
зэрэзэдытефагъэр ары.





Литературнэ нэжлүбгъу

ХЪЭДЭГЪЭЛІЭ Аскэр

Сильэныкьо

гупс

Хьатикъуае
фэсэтхы

I

Пшызэ Iушьо
Ишьолъыры шхуантIи,
Дышъэ пхуантэу
Кавказ шыгу лъаги,
СыдигъокIи
Сыгум шьуапблагъэх, —
Сильэныкьоу
О сиклэсэ гупс!
Гьогу напцэу
Стхьумбыл чыг зэбгъути,
Гьогу шхуанткIоу
Чылэ дэхъэ-дэкIи,
Нэм фэмыплъэу
Лэжыгъэ олъапIи
Сильэныкьо
Итеплъэ клэракI.

II

Типсы шкуашкоу
О ти Лэбэ класэ
Усэ дахэр
Хэкум фызэхельхъэ,
Щытхьуэзехъэу
Сильэныкьо гупсэ
Мафэ къэси
Къыхэхъо зэпыт!

Гьогу напцэу
Стхьумбыл чыг зэбгъути,
Гьогу шхуанткIоу
Чылэ дэхъэ-дэкIи,
Нэм фэмыплъэу
Лэжыгъэ олъапIи
Сильэныкьо
Итеплъэ клэракI!

**Ухэт о,
адыгэр?**

Бырсыр Абдулахъ
ыцлэкIэ сэтхы

I

— Ухэт о адыгэр? — укы-
сэупчы, —
О уурымэп,
О уермэлэп, —
Ухэт о, адыгэр, ухэт?
Сыоплъышъ:
Унэгү зэкIэупклэгъ,
Утэмэ гъэкIыгъэп,
ПплIэлүклэ —
Бзыу тэмэ зэкIэщ,
Хэт щыц о гум къэбгъэкIы-
рэр?
Укъалмэкъэп,
Умонголэп,
Ухэт о,
Хэтмэ уащыц о, адыгэр?
Узэлъашлагъэу

ПцIэ къыщыраIо дунаим,
Лъэпкъ пасэу Кавказым о
уис,
Тыдэ ущысми —
Сэ узгъэгъуащэрэп.
Узэрэадыгэр
Унэгү къыкIэщы,
КIуачIэу о уилэр
ПлъэкIэ къыпхэщы,
Убзэ плоньшъ —
Ушъхъафы дэд, —
Умакъэ плоньшъ —
Пклэшъэм къыхэпщы,
Хыщыугъэм къыхэкIы,
Уитеплъи — зэу,
Уишъуаши — зэу,
УзэмыокIэу
Зыпкъ уит зэпыт,
Тэ ущытми —
УкъэсэшIэжы.
Лъэпкъы зэкIужьэу
Тыди уцэлъагъо,
Толстойми,
Пушкинми
О уагъэшлагъо,
Ухэт о, адыгэр, ухэт?

II

Къушъхъэ чыг зэгъым уфэ-
сэгъадэ.
Чыг пкъы зэичъэу о зыо-
Iэты.
Кавказ къушъхъэтхым лъапэ-
кIэ утет,
Пчэны пкъы пытэу о узэхэлъ.
Укъашъо хъумэ — жъэу олъэ-
разэ,
Уитеплъи — зы, уилуплъи —
зы,



Узыфэдэ дэдэр къээгъотын
спъэкIырэп, —
Узыфэдэжъ къодыеу о
къычIэкIын.

III

— Пстэуми сафэдэп,
Сфэдэ улымыхъу.
Сэ — сыадыг,
СыцIыфы лъэпкъ:
Сиуагъэ сепцIыжырэп —
ЗгъэцэкIэжъэу сихабзэ,
Нахъыжмэ сядэлү,
ЯIо сишапхъэ.

IV

— Ау хэты уфэд о,

Хэты ущыц?
— ЦIыфмэ сафэмафэ
сшIоигъу,
Джэуап сафэхъунэу сы-
фай.
МышIапхъэм Тхъэм сы-
щехъум,
МыIуапхъэм сыфэрэхым.
СэшIэ,
Сылъэпкъ шъхъаф сэ,
СэшIэ,
Пстэуми сафэдэп,
Сэ сы — Кавказ,
Хы ШлуцIэ тамэм
Сыкышыхъугъ,
Къушъхъэ чыг жъаум
Ным сыщиплугъ!
Сэ сы — Кавказ,
сы — чыг сэ

сы — Iуашъхъ сэ,
сы — мыжъосын.
Къушъхъэм псыхъоу сыкы-
хэчы,
Чъэм сыхэтэу хым сыфэ-
кIожы!
Джащ сыфэд сэ:
сэ сы — Кавказ,
Джащ сыфэд сэ:
сыкышыхъэ цIыф
Джащ сыфэд сэ:
сыпсыхъо чъэр:
Джащ сыфэд сэ:
сыхыпс нэшхуантI,
Джащ сыфэд сэ...
си Хэку сырэгъушо.
ИгъашIэ сэлүатэ,
Ихъишъэ лъысэгъэкIүатэ.

ЛЪЭПЦІЭРЫШЭ Хъалид



мым ичэтэщы екIуи чэт
къаумэ зэхилыхъагъ, ау
хъункIаком «къылэжы-
гъэр» къышыпыжыным
игъо имыфэзэ Бысымыр
шхончкIэ къешъхъэпауи,
Шэплъыжыым ышъхъэ
Iуихыжыын фаеу хъугъэ.
Ары шъхъае, нэе-псы-
ем къыхъункIагъэр ащ
щэхъу хэмылэу хъау-
лые ышына — нэф къы-
зэрэшъэу Бэджэжыер
чэтхэр зыем дэжъ клони,
тхъагъэпцIыгъэкIэ чэт
тIэкIу къыкIэкIихынэу
рихъухъагъ. Джар икIуа-
кIэу пчэдыжыым Бысы-
мым ипсэуплэ зыфи-
гъэхыгъ.

— Уипчэдыжъ шIу, зи-
усхъанэу Бысым хъалэл!
— дахэ зыфишIызэ шIу-
фэс рихыгъ.

— Тхъэм ынэшIу
къыпщэф, Бэджэжыер
тхъамэтэ маф. Сид уз-
гъэгумэкIырэр — мышъэфмэ,
тыщыгъэгъуаз.

— Шъэф Iоф ащ хэлъэп,
зиусхъан. Узизфагъэрэ уихъа-
лэлыгъэрэ сачыгъуазэти,
уикъинкIэ джэуап сыпфэхъу
сшIоигъоу сыкэкIуагъ, — къы-
фыригъэжыагъ хъоршэрым
илъэгъун. — Сыгу къео мощ
фэдиз чэтыр цIэплэжыым зэрэп-
шIуилыгъэр. Ащ фэдэ о кыуа-
шIэнэу зыкли къыопэсыгъэп.

— Хэта зигугъу къэпшIрэр,
Бэджэжыер? — къеупчыгъ джы
Бысымыр.

— Тыгъужъ хъункIаклор ары-
ба — хэтыщт ащ нэмыкIэу!
А Iэежыым зэхэдз илахэп —
ухэтми къыотыгъошт... Сэ цIыф

дэгъум амал иIэу сиягъэ ез-
гъэкIырэр, зиусхъан...

— Ары Iолъ... Адэ хэт ыца
мо чэу шъхъадэкIыгъом къы-
тенагъэр? Зыгорэм машэ фэ-
зытIырэр ежъ машэм ефэжы,
иманцы! — ыIуи, Бысымым
шхончыр къыпхъуати, Бэджэ-
жые хылэр а чыплэм шы-
хигъэфагъ, ышъуи тырихи,
ишъхъэгъусэ пшъэлапхъэ фа-
ригъэшIыгъ.



БэщитIу

Баснэ

Бэц IонтIагъэр зымафэ те-
зекIухъэзэ, Бэц занклэм ымы-
шIахэу Iууплагъ, ылъэгъурэр
ыгъэшлагъоу къызтэуцуагъ:
ыпчанэ ищыгъэу, ытамэхэр Iэ-
тыгъэхэу, ыпкъы ышъхыи зэ-
кIужьхэу Бэц занклэр дэхагъэ.
Ау пстэуми анахъэу Бэц
IонтIагъэм шIогъэшIэгъоныгъэр
Бэц занклэм иныбжыкъу ары:
былымыр зыем фэмыдэмэ
хъэрэм зэралоу, Бэц занклэм
иныбжыкъуи ищыгъэу зэн-
кIагъэ! Ежъ иныбжыкъу плэмэ,
шыблэр къеуи кыуфагъ плонэу,
IонтIэ-шэнтIагъ, уеплъынкIэ теп-
лэеджагъ. Бэц IонтIагъэр ащ
дэжыым Бэц занклэм лъэшэу
ехъопсагъ, ежъ иныбжыкъу
ыуээнкIыжыны Бэц занклэм
фэдэ зишIын ыIуи шъхъае, зи
къикIыгъэп — иныбжыкъу
зэрэIонтIэ-шэнтIау къэнэжыгъ.

— Хъаулыеу кIын зэмыгъэ-
хъу, сиблагъэ! — къегыигъ ащ
кIэе Чыгыжыер фэмыщыIэу.
— Бэц IонтIагъэм ныбжыкъу

занклэ сыдэуштэу иIэн ылъэ-
кIын, о ппкъы еплъыжыба, зи-
унагъо бэгъон!...

КIэе чыгыым тэ тыгукIэ детэ-
гъаштэ: о уилажъэр сид пае
уиныбжыкъу теплхъан, пкъыр
къэуфагъэмэ о зыумысыжъ, ау
емыгъабгъ угу ныбжыкъум.



Уитехъон

еплIи,

плъэ

ушху

Баснэ

Орэд чэфыр кIилүкIэу, Тхъа-
кIүмкIыхъэм мээ гъэхъунэр
зэпичзэ, инэлосэ Пыжъ цIыкIүм
IүкIагъ.

— Уимафэ шIу, клэпэкожъ!
Сыда мощ фэдизэу узыгъэ-
чэфрэр? — къеупчыгъ ащ
Пыжъ цIыкIүр.

— Шъузыжыер исфи, шъу-
зыкIэ къэсчагъ! Бэджэжыер
шъхъэгъусэ сфэхъугъ, — игуа-
пэу кыIотагъ ТхъакIүмкIыхъэм.

— Сыда шъузыжыым угу
зэрэбгъагъэр?

— Икъушт а лъэкъо Iон-
тIэгъэжыым сызэрэкIыгъугъэр!
СыдкIэ былым: ытхъакIүмэхэр
тхъаркъожъ плонэу кIыхъэх,
ынэхэр назэх, ыкIэ хъэмэ
пашхыкIыгъ плонэу Iако... Адэ
къэрабгъэш!.. КIо, тхъакIүмкIы-
хъашIу мэхъуа — яни яти
тхъакIүмкIыхъ... ЕтIани, сид
Iо фаеми, жъыIо хъугъэ...

— КъэпщэгъакIэр адэ?

— Ар шъузыжыым бэкIэ
нахыкI, къыфэт шымыIэу дахэ!
Ынэхэр налмэс-налкIутэу мэ-
жыуых, ыкIэ къамзыи шъабэу
мэутысэхы... Ышъо къабзэшъ,
укъещы! Адэ гупэбзэпэш! Адэ...
Пыжыым ащ зи кыриIоIагъэп,
ышъхъэ ыгъэсыси блэкIыгъ.

Уахэтэ тешIагъэу джыри
зэнэлүасэхэр зэлүкIагъэх. Мызэ-
гъэгум ТхъакIүмкIыхъэм орэд
кIилүкIыжыщтыгъэп, ышъо пы-
зыгъэу нэмыз-Iумызэу щытыгъ.
— Уимафэ шIу, ежъэшъожъ!
Тхъэм ыIомэ, сид уищыIаIэ?
— ТхъакIүмкIыхъэр зэрэчэ-
фынчэр ымылээгъурэм фэдэу
еупчыгъ ащ Пыжъ цIыкIүр. —
Шъуз ныбжыкIэм сыдэу зи-
шырэ? ТхъакIүмкIыхъэм ынэпс-
хэр кIилъэкIыкIыгъэх:

— Бэджэжыер хылэу
къычIэкIыгъ. УщыкIэрэп ащ
иныбжыкIагъи идэхагъи!
ЖэмыIан, пцIыус, нэе-псый.
УкIытэ зыфалорэр ышIахэрэп:
плыр зэрилэзэ лIыхэр зэрэщэх...
СфэмылээкIыжъ хъуи, сшъхъэ
къисхыжыгъ. Сильэкъо-
IонтIэгъэжъ згъотыжыгъэмэ,
бэу сщэфыжыны...

— Ар къызэрэпщышIыщтыр
сшIэгъагъэ гуш, ау шIулъэгъум
урихыжыагъэти, угу хэзгъэкIы
сшIоигъуагъэп, — ыIуагъ Пыжъ
цIыкIүм. — О кыIопэсыгъэм,
сид иIэагъэу кыпшIошIыми, фэ-
дэ хъун щыIэп, синэзэжъ. Ут-
хъакIүмкIыхъэу бэджэжые ныб-
жыкIэр шъуз пфэхъуна адэ?..

Пыжъ цIыкIүм игушыIэ шып-
къэ хэлъ, хъаулыеу цIыфмэ
аIуагъэп: «Уитехъон еплIи,
плъэ ушху».



Адыгэм ыцлэ рязгъаloxэрэр

Лъэпкъым уфэлэжьэныр, ащ идахэ къип-
Ютыкыныр ыкли зэлъябгъэшлэныр зэ-
фэдэкIэ аукъодыен. Ар етIани творчест-
вэм фэгъэхьыгъэмэ, гъашIэр зэрэщытэу
зытекIодэрэ IофшIагъ.

НахьыбэмкIэ ышъхэ фэлэ-
жьэжьырэ нэбгырэ пэпчъ ямэ-
фэ IофшIэн цыкIу дгъэбэгъу,
гушыIэ гъэбырэгъагъэкIэ ацIэ
къетэлэ. Ау гуфалпъэу шыIэ-
ныгъэм ухаплэмэ, зышъхьа-
мысыжъ-емызэщыжъ IофшIэкIо-
шхохэм ялэужышIу ары Iлэ-
шIэгъухэм ныбжьырэу къахэ-
нэжьыщтыр. Тилэх ащ фэдэ
тхэкIо инхэри, ахэм акыры-
плъырэ ныбжьыкIэ зырызхэ-
ри, шIэныгъэлэжьхэу, врачхэу,
кIэлэегъаджэхэу, журналистхэу,
композиторхэу, артистхэу,
нэмыкIхэу сэнаушыгъэ иныр
зэфэдэкIэ зыхэгощагъэхэу уз-
гъэгъушхохэрэр. Ахэр шъхьащы-
тхужьхэл, абгъэ теожьхэрэл,
ахэлъыр къахэкIыжын фаешъ
(акъыли, гупшыси, Iэлэлсагъи),
чэщи мафи ямыIэу яIоф алэ-
жы, Iлэпкъым игушъхьэлэ-
жыгъэ хахъо фашIы.



къэтэджыгъ. Пасэу игулытэ
къэзгъэушыгъэр ятэ ихьакIэщ.
Ащ Iлэжъ Iушыбэу, хьакIэу

*Теуцожъ закъу адыгэ сурэтышIхэмкIэ «Уры-
сые Федерацием инароднэ художник» цIэ
лъапIэр къэзылэжыгъэр. Iофыр аIуагъэмэ,
зишIэжырэп, зыфишIэрэр илъэпкъ, Хэгъэгур,
лIэужыкIэхэр ары.*

Адыгэм ыцлэ зылэтэу, Адыгэ
Республикэм идахэ рязгъало-
хэрэм ащыщых сурэтышIхэри,
искусствэ хьасэр ахэм агъэ-
багъо.

Ахэтых ахэм гъэтхэлэ ма-
зэм, илъэс зэфэшъхьафхэм
къэхъугъэхэр — Урысыем ина-
роднэ сурэтышIэу, АР-м иза-
служеннэу, тхэкIо гъэшIэгонэу
Къат Теуцожъ, Адыгэ Респуб-
ликэм илъэпкъ сурэтышIхэу
Къуанэ Аслъан ыкли **Тыгъужъ**
Махьмуд.

«Iазэм мэзахэ илэн» еIо
адыгэ гушыIэжыым. Ащ дэгъоу
къыбгъурегъаIо Iофыр зикIасэу,
ащ зыгу фаблэу, зэчый гъэнэ-
фагъэ зыхэлъыр зэрэщымы-
сышъуштыр. Джа Тхъэм къа-
хилъхьэгъэ дэгъур, шIагъор зэ-
кIэ Iлэпкъым ыкли хэгъэгум
аIуагъэкIэжыныр ахэм япшъ-
рыл ыкли пылухъанчъэу ар
зэшIахы.

Къат Теуцожъ

КЪАТ Теуцожъ — гъо-
бэкъуай, адыгэ лэжьэ-
кIо унэгъо дахэ къышъхьугъ.
Исабыгъо-кIэлэгъум къышъ-
кIэдзагъэу, адыгэ гушыIэр зэ-
хихэу, ыльэгъурэм гупшысэ хи-
хэу, ралорэр ытхьакIумэ ихьэу

гъэ, илъэс 50 Iэлэ-цыпэу твор-
чествэм Iоф зыдишIэрэм бэ
щыфызэшIокIыгъэр. Къатым
игупшысэ Iагъо къыщэжъэ
икъуаджэу Гъобэкъуае, арэгъу-
шхо икъоджэгъу нахьыжъхэу
лэжьэкIо Iэлпшъэ хъупхъэхэм;
усэкIошхоу Теуцожъ Цыгъо
ыусыгъэ поэмэхэу «**Мафэкъо**
Урысбий», «**Пщы-оркъ зау**»,
«**Родинэр**» зыфилохэрэмкIэ
диплом IофшIагъэр апшъэрэ
еджаплэм къышIэгъэщыпкъагъ.
График ин Адыгеим къызэри-
тэджагъэр ахэмкIэ къыушы-
хьатыгъ.

Ау ащкIэ гупсэфыгъэп,
иеджэн-гъэсэныгъэ, исэнэхьат
къулайныгъэ хигъэхъон мура-
дым Грузием ышагъ, инасып
къыхыи, художествэхэмкIэ Гру-
зием и Академие щеджагъ, кIэ-
лэегъэджэ дэгъухэр иIагъэх,
лъэныкъуабэкIэ илэлэсэныгъэ
хэхъуагъ, шIэныгъэшхо ыгъо-
тыгъ. Жанрэ пстэури искусс-
твэмкIэ ылэ къыригъэхьагъ —
графикер, живописыр, чекан-
кэр (гъучIым сурэтыр щыхэ-
утыныр), акварелыр, нэмыкI-
хэри. ИлъэпIэ Адыгеир, Гру-
зиер, Урысыер исурэтхэм къа-
щырилотыкIыгъэр. Хэгъэгубэ-
мэ ащыIагъ, икъэлэми сыди-
гъуи мыпшъыжъ, чан ыкли гъэ-
шIэгъоны. Икъэлэмыпэ къычIэ-
кIыгъэ произведение зэфэ-
шъхьафыбэм осэшIу къэралы-
гъом къафишIыгъ. Теуцожъ за-
къу адыгэ сурэтышIхэмкIэ
«Урысые Федерацием инарод-
нэ художник» цIэ IлэпIэр къэ-
зылэжыгъэр. Iофыр аIуагъэ-
мэ, зишIэжырэп, зыфишIэрэр
илъэпкъ, Хэгъэгур, лIэужыкIэхэр
ары. Гъэтхалэм и 12-р — Къат
Теуцожъ къызыхъугъэ маф.

Къуанэ Аслъан



КЪУАНЭ Аслъан —
адыгэгу зилэ сурэ-

*Триптихэу (сурэтышI ин зэхэтэу) «Переселение
адыгов» зыфилоу Урыс-Кавказ заом илыуз-гууз
зэфэдэкIэ зыпхырышIыгъэр Аслъан итворчест-
вэ ышыгупIэ ит IофшIагъ. Ифэишъуашъу итвор-
ческэ лэжыгъэ «АР-м илъэпкъ сурэтышI» зы-
фиIорэ щытхъуцIэр къырапэсыгъ.*



*«Iазэм мэзахэ илэн» еIо адыгэ гушыIэжыым.
Ащ дэгъоу къыбгъурегъаIо Iофыр зикIасэу, ащ
зыгу фаблэу, зэчый гъэнэфагъэ зыхэлъыр зэрэ-
щымысышъуштыр. Джа Тхъэм къахилъхьэгъэ
дэгъур, шIагъор зэкIэ Iлэпкъым ыкли хэгъэгум
аIуагъэкIэжыныр ахэм япшъэрыл ыкли
пылухъанчъэу ар зэшIахы.*

ТЫШI. Живописым ыкли гра-
фикэм арыл сурэтыбэ лэ-
гъупхъэхэмкIэ Къуанэ адыгэ
чылопсым идэхэгъэ мыухыжъ,
лъэпкъым ищылэкIэ-лэжьэкIа-
гъэр, адыгэм игузэлухыгъэгъэ-
хьалэлэлыгъэ, унагъом, сабым
ятхьагъо, адыгэ къашъохэр
лъэпкъ гушхуагъэм ытамэхэу
зэрэщытхэр, къыныр, хьаза-
быр къызэпичынхэмкIэ орэ-
дыжъхэр «IэшэшIу» зэрэфэ-
хъугъэхэр ипроизведениехэм
къащигъэлъэгъуагъ ыкли къа-
щырилотыкIыгъ.

Къуанэ Аслъан цыф шы-
рыт зэкIэупкIагъ. СурэтышIыныр
икIасэу кэтэджыгъ, ащкIэ гъэ-
сэныгъэ ыкли къулайныгъэ дэ-
гъу зэригъэгъотыгъэх. Сурэты-
шIэу Къуанэр ренэу зэлъы-
зылыгъыр лъэпкъым игъо-
гу — адыгэхэм ямыхьакIэ
къыныбэу къызэпачыгъэр,
зэо хьылъэхэу зыхэтыгъэхэр
ыкли ахэм ищIагъэрэ иллы-
гъэ мыухыжъырэкIэ апэ-
шIуеклоныр зэрэфэукIочыгъэр
ары.

Лъэпкъым пасэм къыхэкIы-
гъэ Iлыхъужъхэу ТыгъужыкIо
Къызбэч-хьаджэм, адыгэ хэку



къулыкIум зэкIоми батальо-
ным исурэтышIыгъ.

1969-рэ илъэсым апшъэрэ
гъэсэныгъэ сурэтышIынымкIэ зэ-
ригъэгъотыгъэу Адыгеим къы-
гъээжыи, опсэуфэ къэлэмыр
ылыгыгъ. Мэхъанэ зилэ мэфэкI
къэгъэлъэгъоныбэмэ ахэла-
жьэщтыгъ. Исурэтхэм осэшIу
къаратышIыгъ, щытхъу тхылъ-
хэр, шIухьафтын зэфэшъхьаф-
хэр къыфашIыщтыгъэх.

*Тыгъужъ Махьмудэ иIэшIагъэхэм алъапсэр
адыгэм итарихъ, инеп, инеуш. Лэжыгъэ дахэ
къышIагъ.*

пащэщтыгъэу Ш. Хьахъуратэм,
Советскэ Союзым и Лыхъу-
жъэу, усаклоу Андырхъое Хъу-
сен япортретхэр ышIыгъэх,
адыгэ щылэкIэ-псэукIэм тапэ-
кIэ изытетыгъэр исурэтхэмкIэ
къыгъэнэфагъэх.

Триптихэу (сурэтышI ин зэхэ-
тэу) «**Переселение адыгов**»
зыфилоу Урыс-Кавказ заом
илыуз-гууз зэфэдэкIэ зыпхы-
рышIыгъэр Аслъан итворчест-
вэ ышыгупIэ ит IофшIагъ. Ифэ-
шъуашъу итворческэ лэжы-
гъэ «**АР-м илъэпкъ сурэ-
тышI**» зыфиIорэ щытхъуцIэр
къырапэсыгъ.

Гъэтхалэм и 20-м Къуанэ
Аслъан къуаджэу Джамбэчыне
къышъхьугъ.

Тыгъужъ Махьмуд

ДЖЫ зыцIэ къеслощтыр
щымылэжъэу, АР-м
илъэпкъ сурэтышIэу **Тыгъужъ**
Махьмуд ары. Гъэтхалэм и
17-м, 1938-рэ илъэсым Тэху-
тэмыкъуае къышъхьугъ. Крас-
нодар кIэлэегъэджэ институ-
тым ихудожественнэ-графическэ
къутамэ чIэмыхъэзэ, ежъ-ежы-
рэу сурэтышIыным зыритыгъагъ
ыкли ар къыдэхъуштыгъ. Дзэ

Тыгъужъыр анахъэу зэра-
шIагъэр играфическэ сурэт зэ-
хэубытагъэхэр арых. «Хэгъэ-
гу зэошхор», «Лэгъо-Накъэ
ихьышъ». Къэлогъэн фаер, сурэ-
тышIым живописыри ылэ дэ-
гъоу къызэрихьэгъагъэр, ина-
тюрмортхэр зэрэгъэцкIагъэ-
хэр ары. Ауми анахъ зэмы-
зэщыщтыгъэр графикер ары.
Сурэт зэхэтхэу «Детские игры»
(«КIэлэцIыкIу джэгухэр»), «Виды
Майкопа» («Мыекъуапэ итеп-
лъэхэр») ыкли нартхэмкIэ сурэт-
хэр IофшIэгъэ дэгъух.

Тыгъужъ Махьмудэ илэшIа-
гъэхэм алъапсэр адыгэм ита-
рихъ, инеп, инеуш. Лэжыгъэ
дахэ къышIагъ.

Ситхыгъэ ыкIэм кIэзгъэтхьы-
мэ сшIоигъор, мы нэбгыришIы-
ми Iлэпкъ нэшанэр ятворчест-
вэ къызэребэкIырэр, ялъэпкъ
гурышэ-гупшысэ зэрэзафэр,
сэнэхьат Iэлэлсагъэр зэрагъо-
тыгъэр, яхэгъэгу шIульэгъу зэ-
рэлъэшыр ары.

**Лъэпкъым фапшIэрэр кIо-
дыщтэп.** Къат Теуцожыи, Къуа-
нэ Аслъани ягъушъхьэ ехьыжъа-
гъэхэр дахэу къызэпыфэхэу,
творческэ гъэхьагъэхэр ашIэу,
псауныгъэ яIэу илъэсыбэ къа-
гъэшIэнэу афэтэлэ.

МАМЫРКЪО Нуриет.



МЭФЭКИ КОНЦЕРТХЭР



Кьюлэ Мыхьамэтрэ
Цэй Розэрэ.

Щытхъур дунаим щалуатэ

Культурэм илофышлэ и Мафэ игъэкӀотыгъу тиреспубликэ шагъэмэфэкӀыгъ. Адыгем и Къэралыгъо филармоние шыкӀогъэ концертным тимызыкальнэ искусствэ зыгъэдэхэрэ купхэр, артистхэр хэлэжъагъэх.

Адыгэ Республикэм и ЛӀышхъуэ ТхьакӀушынэ Аслъан, Парламентым и Тхьаматэу Владимир Нарожнэр, культурэмкӀэ министрэу Кьюлэ Мыхьамэт культурэм, искусствэм ялофышлэхэм афэгушӀуагъэх, медальхэр, щытхъу тхыльхэр аратыжыгъэх. Ащ ыуж концертэу тызэлпӀыгъэр Адыгем изаслуженнэ журналистэу ТӀэшъу Светланэрэ артистэу Мэкулэ Руслъанрэ зэрацагъ.

Тиреспубликэ и Къэралыгъо филармоние исимфоническэ оркестрэ, художественнэ пашэр Аркадий Хусниров, урыс лӀэпкӀ музыкальнэ лӀэмэ-псымэхэмкӀэ купэу «Русская удалыр», художественнэ пашэр Андрей Ефименко, лӀэпкӀ ансамблэ цӀэрылохэу «Налмэсыр», художественнэ лӀэшхъэтетыр Хьоджэе Аслъан, «Ислъамьер», художественнэ пашэр Нэхэе Аслъан, эстраднэ купэу «Ошутенэр», пашэр ХьакӀэко Алий, мэфэкӀ зэхэхэм зэрэхэлэжъагъэхэм культурэм илофышлэхэр ыгъэгушӀуагъэх. КӀэ-



«Налмэсыр»
къэшъо.

лӀэцӀыкӀу къэшъокӀо купхэу «Зэрдахэм», «Сюрпризым», артист цӀэрылоу Кукэнэ Муратэ, орэдылохэу Артем Мокровым, Зарина Стрикачевам, Даутэ Суса-

нэ, Юрий Конжиным, нэмыкӀхэм зэхэхэр къагъэбаигъ. Урысыем ителеканалэу «Жъуагъом» зехицӀэгъэ зенэкӀокӀоу орэдылохэр зыхэлэжъэхэм тыщыгъуаз. Тэ-

хьутэмыкӀуае щыц Мышъэ Азидэ апэрэ едзыгъом проценти 100 кыышыхы, ятӀонэрэ едзыгъом хэлэжъэнэу фитыныгъэ кыыдыхыгъ.

Азидэ адыгэ пшъашӀэм фэгъэхыгъэ орэдыр филармонием щигъэжынчыгъ. ПшъэшӀэ ищыгъэу лӀэпкӀ шэн-хабзэхэм ялота-кӀом бэрэ лӀэгу фытеуагъэх.

Ашугэу Теуцожь Цыгъо ыцӀэкӀэ агъэнэфэгъэ медалыр журналистэу ТӀэшъу Светланэ фагъэ-шӀошагъ.

— Культурэм илофышлэ и Мафэ ащ фэдэ тын лӀаплэ кыызэрэсфашыгъэм лӀэшэу сигъэгушӀуагъ, — кытылауагъ С. ТӀэшъум.

Щытхъу тхыльхэр зэратыгъэхэм ащыщых Нэхэе Аслъан, Цэй Розэ, Хьэпэе Замирэ, Нэгэрэ-кӀо Казбек, Хьаджымэ Эльвирэ, КӀэлэбый Зуриет, нэмыкӀхэри.

Культурэм илофышлэхэм Адыгэ Республикэм, Урысыем ящытхъу дунаим щалэты, гушӀуагъоу кыитфахыырым тегъэгушхо.

Сурэтхэр зэхэхэм кыыщитетхыгъэх.

ГАНДБОЛ. СУПЕРЛИГЭР

Гугъэр зыми чинагъэгоп

«АГУ-Адыиф» Мыекъуапэ — «Луч» Москва — 25:17 (12:5, 13:12).
Гэтхәпэм и 24-м Мыекъуапэ щызэдешӀагъэх.
Зезышагъэхэр: О. Тарасиков, И. Чернега — Краснодар.
«АГУ-Адыиф»: къэлэпчӀэутхэр: Кожубекова, Рябцева; ешӀаглохэр, къэлапчӀэм лӀгуаор зэрэдадзагъэм ипчъагъ: Серадская — 5, Грбавчевич, Шичкина — 3, Никитина — 7, Исаченко — 6, Смоленцева — 1, Куцевалова, Васильева, ШьэоцӀыкӀу, Портягина — 1, Головки — 2.

Апэрэ такыкӀи 10-м гумэ-кыгъо тилагъэп, пчъагъэр зэрэ-лӀыкӀуатэрэм тигъэгушӀоштыгъ, лӀгоуи 6 — 7-кӀэ «Адыифыр» хьакӀэхэм апэ итэу уахътэ кыы-хэкӀыгъ. «Лучыр» нахыбэрэ ыпӀкӀэ кыльэу зыфежъэм, тикомандэ икӀэлапчӀэ лӀгуаор залурэ кыыдидзагъ. Пчъагъэр зэфӀэдиз хъужынымкӀэ щынагъо щылагъ. А. Арховатская, Е. Садковар къахэщыщтыгъэх.

«Адыифым» икапитанэу Ольга Исаченкэм, Наталья Никитинам хьагъэм лӀгуаор радзэзэ, теклоныгъэм икыдэхын зэрэфэбанэхэрэр къахэщыщтыгъ. Виктория Шичкинам ешӀаплэм чыплӀэр кыы-зэрэщыхыхырым, ухъумаглохэм зэралӀкӀыкӀырым, нэмыкӀ шыкӀлэ-

хэм ахигъэхъонэу тегъэгугъэ. Виктория Смоленцевар, Шьэо-цӀыкӀу Миланэ ешӀаплэм ыбгъу-хэмкӀэ ялӀпӀэсэныгъэ шауплӀэ-кӀу. ПшъашӀэхэм неущрэ мафэ ял. Ухъумэн лӀофыгъохэр Мили-ца Грбавчевич зэригъэцакӀэхэрэм уасэ фӀэтэшы. Мэшалахь, итеплӀэкӀэ бэнэным фӀэхъазыр.

ЗэхьокӀыныгъэхэр «Адыифым» щӀэкӀох, ау гумӀкыгъуабэ иешӀа-кӀэ кыыпкыырэкӀы. ЗыпкӀ итэу теклоныгъэм фӀеклоным фӀэхъа-зырэп. КъэлэпчӀэутэу Светла-нэ Кожубековар цыхъэшлӀэгъоу ешӀагъ, тыфӀэраз. Анастасия Ряб-цевам игумӀкыгъохэр зыщигъэ-гъупшӀэнхэм нахь фӀэхъазыр зы-хыкӀлэ, къэлэпчӀэут дӀэгъухэм ащыц хъун ыльӀэкӀышт.



Пресс-зӀыкӀлэр

«Лучым» итренер шъхьалэу Алексей Алексеевым кыызери-лауагъэу, командэм дӀэгъоу щешӀэрэ пшъэшӀытӀу зӀыкӀлӀэгъум хэлэ-жъагъэп, сымаджэх. «Лучыр» апэ ит команди 8-м ахӀэфэным фӀэ-банэ. «Адыифыр» псынӀкӀэу ешӀлэ зыхыкӀлэ, теклоныгъэм екӀурэ гъо-гум пӀэблагъэ мэхъу. «Лучыр» Москва щылуӀкӀэшт «Ставрополь-ем», теклоныгъэр зыхыырэр фи-налым хӀэфӀэштхэм ащыц хъун ыльӀэкӀышт.

«Адыифым» итренер шъхьалэу Анатолий Скоробогатовыр зӀы-кӀлӀэгъур пчъагъэу зэраухыгъэм ыгъэгушӀуагъ, ау шыкӀагъэхэм агъэгумӀкыгъ. ЯтӀонэрэ едзыгъор заублэм, такыкӀи 5-м кыыклоцӀ хьагъэм лӀгуаор типшъашӀэхэм

зыкӀи радзагъэп. А. Скоробогато-выр тикӀэлэпчӀэутэу С. Кожубековам, ешӀаглохэу О. Исачен-кӀэмрэ Н. Никитинамрэ къащыт-хыгъ. ПӀшӀорыгъэш зӀыкӀлӀэгъу-хэр шӀэхэу аухыщтых. «Универ-ситетым» зэрэдешӀэшт шыкӀлэр къэшлӀэгъуае, зенэкӀокӀыр Ижев-скэ щыклошт. «Университетри» финалым хӀэхъанэу мӀэгугъэ.

О. Исаченкэм, С. Кожубеко-вам, В. Шичкинам, Н. Никитинам теклоныгъэр кыызэрэдахыгъэм фӀэш тафӀэгушӀуагъ. «Лучым» кыызэрэшӀуахыгъэм егъэгушхох, ялӀпӀэсэныгъэ зэрэхагъэхьоштым зэрӀыпӀыхэр кыыталауагъ.

Тыгуасэ «Адыифыр» «Астра-ханочкэм» Мыекъуапэ щылуӀагъ. СурӀэтым итыр: «Адыифым» иешӀаглоу Наталья Никитинар ыпӀкӀэ ильыгъ.

Зэхэзышагъэр
ыкӀи кыыдзы-
гъӀкӀырэр:

Адыгэ Республи-
кэм лӀэпкӀ
лофхэмкӀэ, лӀкыб
къэралхэм ащы-
псэурэ тильэп-
кӀэгъухэм адырлӀэ
зӀыхыныгъэхэмкӀэ
ыкӀи къэбар
жъугъэм иамал-
хэмкӀэ и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стьянскэр, 236

Редакциер
зыдӀшылӀэр:

385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:

приемнэр:
52-16-79,

редактор шъхьалэм
иапэрэ гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшӀэдӀкӀыж зы-
хыырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зышаушыхъаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын лӀофхэмкӀэ,
телерадиоӀкӀэтын-
хэмкӀэ ыкӀи зӀлты-
лӀэскӀэ амалхэмкӀэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплӀэ гъӀоры-
шӀапл, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗӀкӀэмкӀи
пчъагъэр

5063

Индексхэр

52161

52162

Зак. 140

Хэутыным
узшыкӀлӀтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкӀлӀтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор
шъхьалэр

ДӀрбэ Тимур

Редактор шъхьалэм
иапэрэ гуадзэр

МӀшӀлӀэкӀо
Саид

Редактор шъхьалэм
игуадзэр —
пшӀэдӀкӀыж
зыхыырэ
секретары
Хьурмэ Хьусен

НӀкӀубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТӀЫЛЬ Нурбий.